

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 117/2011-45

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. septembra 2011 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť V. R. a A. R., obaja bytom B., zastúpených advokátkou JUDr. Z. B., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia základných práv zaručených čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2, čl. 20 ods. 1, čl. 21 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva zaručeného čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. júna 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Obdo 14/2010 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. R. a A. R. na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. júna 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Obdo 14/2010 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. júna 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Obdo 14/2010 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý nahradiť spoločne a nerozdielne V. R. a A. R. trovy konania v sume 269,30 € (slovom dvestošesťdesiatdeväť eur a tridsať centov) do dvoch mesiacov od doručenia tohto rozhodnutia na účet ich právnej zástupkyne, advokátky JUDr. Z. B., Advokátska kancelária, B.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti V. R. a A. R. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. októbra 2010 faxom doručená sťažnosť V. R. a A. R., obaja bytom B. (ďalej len „sťažovatelia“), v ktorej namietajú porušenie základného práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia zaručeného čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života zaručeného čl. 19 ods. 2 ústavy, základného práva vlastníť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na nedotknuteľnosť obydlia zaručeného čl. 21 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku zaručeného čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 28. júna 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Obdo 14/2010. Sťažnosť bola doplnená doručením jej originálu v písomnej forme hneď v ten istý deň, teda 1. októbra 2010.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa na Okresnom súde Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) návrhom podaným 6. marca 2009 proti JUDr. M. B., B.,

správcovi konkurznej podstaty úpadcu Z., a. s., L. (ďalej len „odporca“), domáhali vylúčenia bytu B., zo súpisu majetku oddelenej podstaty zabezpečeného veriteľa.

Sťažovatelia tvrdia, že sú vlastníkami sporného bytu, no napriek tomu odporca zahrnul ich majetok do súpisu konkurznej podstaty. Podali preto tzv. vylučovaciu žalobu, o ktorej sa na okresnom súde vedie konanie pod sp. zn. 26 Cbi 3/2009. V tomto konaní sťažovatelia podaním zo 7. júna 2009 navrhli konajúcemu okresnému súdu prerušenie konania podľa § 109 ods. 2 písm. c) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“) *„z dôvodu, že na Okresnom súde Bratislava I (pod sp. zn. 8C/14/2007) prebieha konanie, v rámci ktorého sa riešia otázky relevantné pre rozhodnutie... vo veci vylúčenia majetku sťažovateľov zo súpisu podstaty“*.

Okresný súd rozsudkom č. k. 26 Cbi 3/2009-464 z 11. júna 2009 rozhodol tak, že návrh sťažovateľov vo veci samej zamietol a zamietol aj návrh na prerušenie konania.

Na odvolanie sťažovateľov Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) uznesením zo 17. decembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 43 CoKR 11/09 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa v časti, ktorou žalobu zamietol, zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, a v časti, ktorou zamietol návrh sťažovateľov na prerušenie konania, prvostupňový rozsudok zmenil tak, že konanie prerušil do právoplatného skončenia konania vedeného na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 8 C 14/2007 (predmetom tohto konania je neplatnosť záložnej zmluvy, ktorou mal vzniknúť nárok zabezpečeného veriteľa, ako aj určenie, že sťažovatelia sú vlastníkami dotknutého bytu).

K výroku o prerušení konania na okresnom súde krajský súd uviedol, že *„konkurzný súd bol síce oprávnený riešiť otázku platnosti záložného práva a aj otázku vlastníctva ako prejudiciálnu otázku, avšak takéto riešenie je riešením len pre určenie oprávnenosti zápisu sporného bytu do oddelenej podstaty a len pre toto konanie, ale nerieši právnu pozíciu vlastníka a neodstráni stav právnej neistoty, ktorý vznikol medzi účastníkmi konania. Aj zmenu zápisu v evidencii nehnuteľností je možné dosiahnuť len na základe určovacieho výroku o platnosti alebo neplatnosti záložnej zmluvy a určenia vlastníctva. Podmienkou rozhodnutia o žalobe na vylúčenie sporného bytu zo súpisu oddelenej podstaty je vyriešenie otázky platnosti záložnej zmluvy. Prerúšením konania v tomto prípade sa predíde tomu, aby*

nedošlo k inému právnemu záveru o tej istej právnej otázke ako v inom súdnom konaní, čo by bolo v rozpore s požiadavkou právnej istoty účastníkov konania.“.

Odporca podal proti zmeňujúcemu výroku rozsudku krajského súdu o prerušení konania dovolanie, v ktorom argumentoval názorom, podľa ktorého „*nesprávne rozhodnutie konajúceho súdu o fakultatívnom prerušení konania podľa ust. § 109 ods. 2 písm. c) OSP... svojimi účinkami významne zasahuje do základného práva účastníkov konania na prejednanie veci bez zbytočných prietáhov“*, a na druhej strane „*rozhodnutie, ktorým súd konanie nepreruší resp. návrh účastníka na fakultatívne prerušenie prebiehajúceho konania v zmysle § 109 ods. 2 písm. c) OSP zamietne, svojimi právnymi účinkami do hmotnoprávneho ako ani procesnoprávneho postavenia a práv žiadneho z účastníkov konania podstatným spôsobom nezasahuje a to bez ohľadu na to, či takéto rozhodnutie súdu objektívne vychádza zo správne zisteného skutkového stavu veci a zároveň aj správneho právneho posúdenia. Z povahy veci samej je totiž zrejmé, že ďalšie pokračovanie v súdnom konaní a teda prejednanie a rozhodnutie sporu alebo inej veci patriacej do právomoci civilného súdu nemôže do základného práva na súdnu ochranu účastníkov konania vo všetkých jeho integrálnych aspektoch a zložkách zasahovať, keďže naopak práve k rýchlemu prejednaniu a končenému odstráneniu stavu právnej neistoty účastníkov konania materiálny obsah základného práva na súdnu ochranu smeruje...“.*

Odporcom načrtnutý model dokazuje podľa jeho názoru aj novelizácia Občianskeho súdneho poriadku vykonaná zákonom č. 384/2008 Z. z. zavádzajúca do normatívnej matérie Občianskeho súdneho poriadku aj ustanovenie § 170 ods. 3, „*ktorým sa možné interpretačné pochybnosti ohľadne právneho charakteru uznesenia o prerušení konania odstránili výslovným normatívnym vylúčením uvedeného súdneho rozhodnutia z druhovej kategórie uznesení o vedení konania zatiaľ čo uznesenie o zamietnutí návrhu na prerušenie konania predstavujúce odlišný druh rozhodnutia s odlišnými právnymi účinkami takýmto spôsobom naopak z druhovej kategórie uznesení o vedení konania vyňaté nebolo“.*

Najvyšší súd ako súd dovolací uznesením z 28. júna 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Obdo 14/2010 napadnutý výrok odvolacieho rozsudku zmenil tak, že odvolanie sťažovateľov proti zamietnutiu návrhu na prerušenie konania odmietol.

Podľa názoru najvyššieho súdu „z ustanovenia § 170 ods. 3 O. s. p. vyplýva, že uznesenie o prerušení konania sa nepovažuje za vedenie konania. Z citovaného ustanovenia je teda zrejmé, že pokiaľ konajúci súd konanie nepreruší ide o postup súdu, ktorý je vedením konania. V opačnom prípade by ustanovenie § 170 ods. 3 O. s. p. presne nevymedzovalo, že uznesenie o prerušení konania nie je vedením konania. V danom prípade bol návrh na prerušenie konania prvostupňovým súdom zamietnutý, a preto s poukazom na ustanovenie § 202 ods. 3 písmeno a./ O. s. p. odvolanie proti takému uzneseniu nie je prípustné.“. Dovolací súd tak dospel k záveru, že „odvolací súd mal odvolanie voči tejto časti napadnutého uznesenia odmietnuť ako neprípustné“.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovatelia tvrdia, že výklad najvyššieho súdu je „nevyhnutné považovať za svojvoľný, arbitrárny a ani v najmenšom nezodpovedajúci ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku“. Dôvodom tohto ich názoru je skutočnosť, že najvyšší súd „krajne reštriktívne vykladal ustanovenie § 170 ods. 3 OSP, keď na jeho základe v spojení s 202 ods. 3 písm. a) OSP vyslovil právny názor a rozhodol, že účastníci konania... majú právo odvolania voči uzneseniu, ktorým súd prvého stupňa rozhodol o prerušení konania, nemajú však už právo podať opravný prostriedok v prípade, pokiaľ súd prvého stupňa rozhodol o zamietnutí návrhu na prerušenie konania“.

Podľa názoru sťažovateľov „v dôsledku neprerušenia konania môže prísť k takým škodám na majetku sťažovateľov, ktoré by už v prípade speňazenia ich bytu na základe výsledku excindačného konania nemohli byť plnohodnotne nahradené (vo forme prinavrátania vlastníctva) cestou obnovy excindačného konania ani v prípade, pokiaľ by následne Okresný súd Bratislava I rozhodol v prospech sťažovateľov...“.

Najvyšší súd svojím rozhodnutím nerešpektoval podľa sťažovateľov ani požiadavku ústavne konformného výkladu ustanovenia § 170 ods. 3 OSP. Navyše, sťažovatelia poukázali na iné rozhodnutia najvyššieho súdu v rovnakej veci (týkajúce sa ďalších žalobcov v konaní o vylúčenie majetku z konkurznej podstaty), ktorými najvyšší súd ako súd dovolací rozhodoval o dovolaniach odporcu a dospel k opačnému právnomu názoru i k opačnému rozhodnutiu ako v ich veci. Tieto rozhodnutia sú priložené k sťažnosti. Z toho podľa sťažovateľov vyplýva, že najvyšší súd „v právne a skutkovo totožných situáciách

rozhodol a vyjadril sa... prakticky v tom istom čase diametrálne odlišne“. To „odporuje aj článku 12 ods. 1 Ústavy v spojitosti s článkom 46 ods. 1 Ústavy“.

Sporné konanie pred okresným súdom je podľa sťažovateľov „spojené s bytostnými záujmami a potrebami sťažovateľov, nakoľko predmetom sporu je aj ochrana ich bytu, ktorý im slúži na vykonávanie všetkých osobných i súkromných potrieb. Z uvedeného dôvodu je jednoznačné, že v dôsledku arbitrárneho a krajne formalizovaného postupu Najvyššieho súdu... dochádza nielen k poškodeniu práva sťažovateľov na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces, či k poškodeniu práva v zmysle článku 12 ods. 1 Ústavy, ale v spojitosti s týmito právami aj k poškodeniu existenčných práv uvedených v článku 21 ods. 1 Ústavy, v článku 16 ods. 1 Ústavy a článku 19 ods. 2 Ústavy.“.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 117/2011-25 z 29. marca 2011 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie, pričom dočasným opatrením uložil okresnému súdu povinnosť zdržať sa konania rozhodnutia vo veci sp. zn. 26 Cbi 3/2009 do právoplatnosti meritórneho rozhodnutia o sťažnosti sťažovateľov.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd 14. apríla 2011 vyzval predsedu najvyššieho súdu na vyjadrenie k vecnej stránke prijatej sťažnosti, na zaslanie dotknutého súdneho spisu a na oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Predseda najvyššieho súdu doručil 17. mája 2011 ústavnému súdu vyjadrenie, v ktorom k vecnej stránke prijatej sťažnosti sťažovateľov uviedol, že „porušenie práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno odvodzovať iba z toho, že v niektorých iných skutkovo totožných veciach rozhodol súd odlišne ako vo veci sťažovateľov. Odchýlenie súdu od existujúcej skoršej judikatúry v konkrétnom prípade by mohlo predstavovať zásah do základných práv a slobôd účastníka konania len za predpokladu, že by bolo dôsledkom arbitrárnosti alebo zjavnej neodôvodnenosti súdneho rozhodnutia v prerokovávanej veci. Podľa názoru najvyššieho súdu však v posudzovanej veci nedošlo k takémuto zjavnému aplikačnému excesu, ktorý by bol spôsobilý založiť

porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces.“. Predseda najvyššieho súdu zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Vyjadrenie najvyššieho súdu zaslal ústavný súd 23. mája 2011 právnej zástupkyňi sťažovateľov s možnosťou zaujať k nemu stanovisko.

Sťažovatelia doručili ústavnému súdu 1. júla 2011 prostredníctvom právnej zástupkyne svoje stanovisko k vyjadreniu najvyššieho súdu. V ňom tvrdia, že *„argumentácia predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky je protichodná. Pokiaľ totiž na strane 2 svojho stanoviska tvrdí, že v právomoci konajúceho súdu je vykladať a aplikovať zákony, nie je prípustné, aby v podstatnej otázke (a tou posúdenie možnosti podať odvolanie voči akémukoľvek rozhodnutiu súdu prvého stupňa rozhodne je) rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky, t. j. tieto zákony vykladal a aplikoval, celkom odlišne, t. j. protichodne. Uvedené podľa názoru sťažovateľov špeciálne platí pri Najvyššom súde Slovenskej republiky, ktoré úlohou je už v samotnej podstate aj zjednocujúci výklad zákonov...“.*

Ďalej sťažovatelia dôvodia, že *„rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, voči ktorému podali sťažnosť, vôbec nezohľadňuje súvisiace normy v zákone (Občianskom súdnom poriadku), a logické väzby medzi týmito ustanoveniami. Už len skutočnosť, že Najvyšší súd... sa vôbec nevysporiadal a nezaoberal napríklad s ustanovením § 202 ods. 3 písm. o) Občianskeho súdneho poriadku, na ktoré sťažovatelia vo vyjadrení k dovolaniu priamo poukazovali, a ktoré ustanovenie podľa právneho názoru sťažovateľov jednoznačne dáva odpoveď na otázku, v ktorých prípadoch je resp. nie je prípustné odvolanie voči rozhodnutiu o zamietnutí návrhu na prerušenie konania, už samé osebe zakladá protiústavnosť predmetného rozhodnutia...“.*

Sťažovatelia napokon poukázali na súvisiaci nálezný ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 366/2010, v ktorom ústavný súd na podklade identického skutkového a právneho pozadia konštatoval porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy i práva podľa

čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovatelia súhlasili s upustením od ústneho pojednávania o ich sťažnosti.

Keďže účastníci konania vyjadrili súhlas s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci, ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa so stanoviskami účastníkov konania k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 16 ods. 1 ústavy nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 19 ods. 2 ústavy každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

Podľa čl. 21 ods. 1 ústavy obydlie je nedotknuteľné. Nie je dovolené doň vstúpiť bez súhlasu toho, kto v ňom býva.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Základná sťažostná námietka sa zakladá na kritike reštriktívneho a doslovného výkladu ustanovenia § 170 ods. 3 OSP, podľa ktorého uznesenie o prerušení konania sa nepovažuje za uznesenie o vedení konania, v nadväznosti na riešenie otázky prípustnosti odvolania proti uzneseniu súdu, ktorým sa návrh na prerušenie konania zamietne. Podľa § 202 ods. 3 písm. a) OSP odvolanie nie je prípustné proti uzneseniu, ktorým sa upravuje vedenie konania. Sťažovatelia v tejto súvislosti osobitne kritizujú aj fakt nejednotnosti rozhodovacej praxe najvyššieho súdu v uvedenej otázke.

1. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu, ako aj ich práva na spravodlivé súdne konanie považuje ústavný súd vzhľadom na charakter predostretých sťažostných námietok za potrebné v prvom rade poukázať na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej skutkové a právne závery všeobecných súdov môžu byť predmetom jeho kontroly iba vtedy, ak by vyvodené závery všeobecných súdov boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06).

Z citovanej judikatúry vyplýva, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislosti ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné

otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Pritom uvedené nedostatky musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

1.1 Do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj právo účastníka konania na odôvodnenie, ktorého rámec určuje § 157 ods. 2 OSP. Odôvodnenie rozhodnutí umožňuje účastníkom konania posúdiť, ako všeobecný súd v ich veci vyložil a aplikoval príslušné procesné a hmotno-právne predpisy a akými úvahami sa riadil pri svojom rozhodovaní o veci samej.

Ústavný súd vo vzťahu k základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy konštantne zdôrazňuje, že toto právo zahŕňa aj právo na odôvodnenie rozhodnutia, poukazujúc pritom aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), podľa ktorej právo na spravodlivý proces zahŕňa aj právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia však neznamená, že na každý argument sťažovateľa je súd povinný dať podrobnú odpoveď. Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad (napr. *Georgidias v. Grécko* z 29. mája 1997, Recueil III/1997, m. m. pozri tiež rozsudok vo veci *Ruiz Torija c. Španielsko* z 9. decembra 1994, *Annuaire*, č. 303-B). Odôvodnenie rozhodnutí všeobecných súdov preto tvorí súčasť spravodlivého súdneho procesu a zodpovedá základnému právu na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a tiež právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 209/04) je súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Pritom všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia (m. m. napr. IV. ÚS 115/03).

1.2 Dovolanie odporcu do hĺbky a mimoriadne precízne analyzuje problematiku povahy rozhodnutia všeobecného súdu o prerušení konania vo vzťahu k okolnostiam konkrétneho prípadu. Sťažovatelia vo svojom vyjadrení k dovolaniu rovnako hĺbkovo a detailne reagujú na všetky aspekty odôvodnenia dovolania. Okrem iného argumentujú potrebou systematického [vzťah § 170 ods. 3 OSP k § 202 ods. 3 písm. a) a o) OSP] výkladu. Podrobne dôvodí, prečo je rozhodnutie o neprerušení konania spôsobilé zasiahnuť do právneho postavenia účastníka. Zároveň dôsledne analyzujú dôvody, pre ktoré je podľa ich názoru potrebné rozhodnutie všeobecného súdu v súvisiacom civilnom konaní (určenie neplatnosti záložnej zmluvy, ktorou mal vzniknúť nárok zabezpečeného veriteľa, ako aj určenie, že sťažovatelia sú vlastníkami dotknutého bytu) považovať za dôvod na prerušenie konania [§ 109 ods. 2 písm. c) OSP] o vylúčení veci zo súpisu majetku oddelenej podstaty zabezpečeného veriteľa, a to v prostredí charakterizovanom konfliktom požiadavky na rýchle a účinné rozhodnutie a požiadavky spravodlivej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Neopomínajú ani postavenie odvolacieho súdu a obsahovú stránku rozhodovania odvolacieho súdu pri preskúvaní prvostupňového uznesenia, ktorým sa rozhodlo o návrhu na prerušenie konania. Takisto zdôrazňujú, prečo dovolacie námietky odporcu nenapĺňajú žiaden z ním tvrdených dôvodov dovolania. Pritom využívajú poznatky z odbornej literatúry aj zahraničnej (českej) judikatúry.

Za daných okolností odôvodnenie zmeňujúceho výroku dovolacieho rozhodnutia najvyššieho súdu veľmi stručne odkazujúce na doslovný výklad § 170 ods. 3 OSP, z ktorého má vyplývať, že „*pokiaľ konajúci súd konanie nepreruší ide o postup súdu, ktorý je vedením konania.*“, považuje ústavný súd za nedostatočné z pohľadu požiadaviek plynúcich na kvalitu odôvodnenia vymedzených v bode 1.1.

Prvostupňový súd k zamietavému meritórnemu rozsudku pripojil aj výrok o zamietnutí návrhu sťažovateľov na prerušenie konania, preto sa logicky otázkou prerušenia konania nijak podrobnejšie nezaoberal. Odvolací súd zmeňujúci výrok vo vzťahu k prerušeniu konania založil výlučne na rozbere svedčiacom podľa jeho názoru v prospech záveru o dôvodnosti prerušenia excindačného konania v podmienkach súčasne prebiehajúceho konania o určení vlastníckeho práva k veci, ktorá je predmetom konania o vylúčení veci zo súpisu majetku oddelenej podstaty zabezpečeného veriteľa. Ak potom

v konaní o dovolaní účastníci predostreli svoje relevantné názory k otázke rozhodovania súdu o prerušení konania v takom rozsahu, ako už bol popísaný, bol najvyšší súd ako súd dovolací v záujme rešpektovania základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj ich práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru povinný sa dovolacou argumentáciou podrobne zaoberať. Na jednotlivé právne významné otázky, ktoré sa stali predmetom odlišných názorov odporcu a sťažovateľov však vôbec nereagoval. Obmedzil sa len na formálny výklad zákona bez toho, aby odpovedal na všetky relevantné námietky sporových strán, ktoré vykazujú jednoznačne materiálny charakter. Ústavný súd pritom zdôrazňuje, že námietky sporových strán predstreté v dovolacom konaní nemajú charakter, ktorý nevyžaduje, aby konajúci (dovolací) súd na ne odpovedal. Takmer všetky sa priamo týkajú základnej otázky o povahe negatívneho rozhodnutia súdu o návrhu na prerušenie konania. Majú teda pre rozhodnutie vo veci podstatný význam, a preto ústavný súd konštatuje, že takto účastníci dovolacieho konania v podstate sami určili najvyššiemu súdu mieru kvality, ktorú jeho rozhodnutie malo dosahovať.

Formálne poňaté odôvodnenie dovolacieho rozhodnutia nedáva potrebné odpovede na relevantnú argumentáciu sťažovateľov prednesenú v ich vyjadrení k dovolaniu odporcu, a tak ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením z 28. júna 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Obdo 14/2010 najvyšší súd porušil základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu aj ich právo na spravodlivé súdne konanie (bod 1 výroku tohto nálezu).

1.3 Sťažovatelia v relácii k porušeniu základného práva na súdnu ochranu i práva na spravodlivé súdne konanie tiež namietali, že najvyšší súd „*v právne a skutkovo totožných situáciách rozhodol a vyjadril sa... prakticky v tom istom čase diametrálne odlišne*“. To podľa ich názoru „*odporuje aj článku 12 ods. 1 Ústavy v spojitosti s článkom 46 ods. 1 Ústavy*“.

Z obsahu sťažnosti a predovšetkým z jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sú dvaja z 35 účastníkov konania vedeného na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 8 C 14/2007 (vlastníci bytov v bytovom dome v B.) vo veci posúdenia platnosti zmluvy o zriadení záložného práva, čo má podľa ich názoru prejudiciálny význam vo vzťahu ku konaniu o vylúčení ich nehnuteľnosti zo súpisu majetku oddelenej podstaty zabezpečeného veriteľa.

Z uvedených 35 účastníkov sa viacerí dostali do identickej procesnej situácie ako sťažovatelia, teda ako účastníci excindačných konaní žiadali o ich prerušenie z dôvodu prebiehajúceho súvisiaceho civilného konania, a následkom využívania opravných prostriedkov dovolací (najvyšší) súd posudzujúc rovnakú rozhodujúcu právnu otázku ako v prípade sťažovateľov dospel k jej opačnému riešeniu.

Dokazuje to k sťažnosti priložená fotokópia uznesenia najvyššieho súdu z 2. júna 2010 v konaní sp. zn. 1 Obdo 13/2010, v odôvodnení ktorého najvyšší súd k § 170 ods. 3 OSP výslovne konštatuje, že *„správny výklad tohto ustanovenia je, že sa týka návrhu vyhovujúceho i návrh zamietajúceho. Dovolateľov reštriktívny výklad, podľa ktorého sa netýka návrh zamietajúceho uznesenia, je nesprávny.“*. Obdobne v uznesení z 31. mája 2010 vo veci sp. zn. 5 Obdo 9/2010 najvyšší súd konštatoval nedôvodnosť odporcovej námietky, že uznesenie, ktorým súd nevyhovie návrhu účastníka na prerušenie konania, je uznesením o vedení konania. Dovolací súd uviedol, že *„rozhodnutie o prerušení konania nie je rozhodnutím, ktorým sa upravuje vedenie konania a proti tomuto rozhodnutiu je odvolanie prípustné“*.

Ústavný súd teda oprávnene mohol uzavrieť, že judikatúra najvyššieho súdu v skutkovo identických veciach je nejednotná. Najvyšší súd k nastolenému problému zaujal stanovisko, podľa ktorého *„porušenie práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno odvodzovať iba z toho, že v niektorých iných skutkovo totožných veciach rozhodol súd odlišne ako vo veci sťažovateľov. Odchýlenie súdu od existujúcej skoršej judikatúry v konkrétnom prípade by mohlo predstavovať zásah do základných práv a slobôd účastníka konania len za predpokladu, že by bolo dôsledkom arbitrárnosti alebo zjavnej neodôvodnenosti súdneho rozhodnutia v prerokovávanej veci.“*

1.4 K imanentným znakom právneho štátu patrí neodmysliteľne aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95), ktorého súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99). Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť všeobecného súdu o tej istej právnej otázke za rovnakej alebo analogickej skutkovej

situácie, pokiaľ ju nemožno objektívne a rozumne odôvodniť, je ústavne neudržateľná (m. m. PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, III. ÚS 328/05).

Ústavný súd neopomína, že rozdiely v súdnych rozhodnutiach sú prirodzene obsiahnuté v každom súdnom systéme, ktorý je založený na existencii viacerých nižších súdov s obmedzenou územnou pôsobnosťou. Úlohou najvyššieho súdu je práve usmerňovať tieto protirečivé rozsudky (Zielinski, Pradal, Gonzales a ďalší v. Francúzsko, ESĽP – Veľká Komora, sťažnosti č. 24846/94 a č. 34165/96 až č. 34173/96, bod 59). Podľa názoru ESĽP je preto v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý je zahrnutý v niekoľkých článkoch dohovoru a tvorí jeden zo základných elementov právneho štátu, situácia, keď najvyšší súd (ako zjednocovateľ rozdielnych právnych názorov) je sám zdrojom hlbokých a trvalých inkonzistencií (m. m. Beian v. Rumunsko, sťažnosť č. 30658/05). Rozporné právne názory najvyššieho súdu na identické situácie sú tak v konečnom dôsledku spôsobilé podkopávať dôveru verejnosti v súdny systém (m. m. Sovtransavto Holding v. Ukrajina, ESĽP, sťažnosť č. 48553/99).

Z rozsudku ESĽP Beian v. Rumunsko zo 6. decembra 2007 vyplýva, že rozdielna judikatúra v skutkovo rovnakých, prípadne podobných veciach je prirodzenou súčasťou vnútroštátneho súdneho systému (v zásade každého súdneho systému, ktorý nie je založený na precedensoch ako prameňoch práva). K rozdielnej judikatúre prirodzene dochádza aj na úrovni najvyššej súdnej inštalácie. Z hľadiska princípu právnej istoty je ale dôležité, aby najvyššia súdna inštalácia pôsobila ako regulátor konfliktov judikatúry a aby uplatňovala mechanizmus, ktorý zjednotí rozdielne právne názory súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach.

1.5 Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd v identických, veciach týkajúcich sa interpretácie a aplikácie § 170 ods. 3 OSP v nadväznosti na § 202 ods. 3 písm. a) OSP uplatňuje rozdielnu judikatúru, čím spochybňuje princíp právnej istoty ako jeden z princípov právneho štátu, ktorý sú povinné pri svojej rozhodovacej činnosti rešpektovať všetky orgány verejnej moci a ktorý je vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu o porušovaní základných práv alebo slobôd garantovaných ústavou (m. m. IV. ÚS 383/08).

Na uvedenom podklade ústavný súd uzatvára, že v okolnostiach posudzovaného prípadu nemožno akceptovať obranu najvyššieho súdu založenú na názore, že nie každá diskontinuita súdnej judikatúry je spôsobilá porušiť právo účastníka konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V napadnutom uznesení najvyššieho súdu, ktorý má priamy dopad na právne pomery sťažovateľov ako účastníkov excindačného konania, najvyšší súd nevysvetlil nijakým spôsobom odchýlenie sa od rozhodnutí najvyššieho súdu, ktoré boli dovtedy vydané v skutkovo a právne identických dovolacích kauzách. Nejednotnosť judikatúry najvyššieho súdu tak v posudzovanom prípade v spojení s ústavnou nedostatočnosťou odôvodnenia preskúmaného uznesenia najvyššieho súdu (bod 1.2) má za následok porušenie základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu aj ich práva na spravodlivé súdne konanie (bod 1 výroku tohto nálezu).

2. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu, základného práva na nedotknuteľnosť obydlia podľa čl. 21 ods. 1 ústavy, základného práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1 ústavy a základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy ústavný súd poznamenáva, že súčasťou jeho štandardnej judikatúry (napr. II. ÚS 78/05, IV. ÚS 326/07, IV. ÚS 349/09) je aj právny názor, podľa ktorého všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprosesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. z čl. 6 ods. 1 dohovoru. O prípadnom porušení základných práv hmotného charakteru možno uvažovať v zásade len vtedy, ak zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprosesných princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru a v spojení s ich porušením.

Napriek tomu, že ústavný súd dospel k záveru o porušení práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súvislostiach danej veci nezistil takú priamu príčinnú súvislosť medzi porušením ústavnoprosesných princípov v danej veci a sťažovateľmi namietaného porušenia ich označených práv hmotnoprávneho charakteru,

ktorá by umožňovala vyslovenie záveru o porušení označených práv. Nedostatok príčinnej súvislosti vyplýva zo skutočnosti, že až právoplatné meritórne rozhodnutie v konaní okresného súdu sp. zn. 26 Cbi 3/2009 je spôsobilé vyvolať definitívny právny dopad na sťažovateľmi označené základné práva hmotného charakteru. Porušenie základného práva na súdnu ochranu uznesením najvyššieho súdu, ktorého právoplatnosť materiálne znamenala prerušenie konania o vylúčení veci zo súpisu majetku oddelenej podstaty zabezpečeného veriteľa, nepodmieňuje ústavnosť meritórneho rozhodnutia v excindačnom konaní. V predmetnej časti tak ústavný súd sťažnosti sťažovateľov nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

3. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Vzhľadom na to, že ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu aj ich práva na spravodlivé súdne konanie, zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu a vec mu podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

3.1 Pri opätovnom rozhodovaní o dovolaní odporcu bude úlohou najvyššieho súdu v prvom rade dôsledne sa vysporiadať s argumentáciou odporcu i sťažovateľov prednesenou v dovolacom konaní. Bude potrebné odpovedať na všetky účastníkmi dovolacieho konania nastolené otázky (bod 1.2) majúce relevantný priamy vzťah k rozhodnutiu o dovolaní.

Vo vzťahu k ústavne neakceptovateľnej nejednotnosti rozhodovacej praxe najvyššieho súdu ústavný súd dodáva, že právny poriadok Slovenskej republiky upravuje mechanizmus zabezpečujúci koherentnosť judikatúry v § 22 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len

„zákon o súdech“). Tento mechanizmus spočíva v inštitúte zverejňovania súdnych rozhodnutí zásadného významu najvyšším súdom a v inštitúte prijímania stanovísk k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov plénom najvyššieho súdu alebo príslušným kolégiom najvyššieho súdu (IV. ÚS 342/2010, IV. ÚS 209/2010).

Hodnotenie toho, či najvyšší súd mechanizmus podľa § 22 zákona o súdech fakticky a riadne využíva, bude v každej skupine prípadov rozdielnej judikatúry závislé od konkrétnych okolností; spravidla bude potrebné zohľadniť predmet konaní, ich skutkovú a právnu náročnosť a z toho vyplývajúce primerané časové obdobie na uplatnenie mechanizmu podľa § 22 zákona o súdech (IV. ÚS 60/2010).

V tejto súvislosti ústavný súd tiež poukazuje na svoju konštantnú judikatúru, podľa ktorej nie je úlohou ústavného súdu zjednocovať in abstracto judikatúru všeobecných súdov, a suplovať tak poslanie, ktoré podľa zákona o súdech [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b)] patrí najvyššiemu súdu (m. m. I. ÚS 17/01, I. ÚS 199/07, I. ÚS 18/08, II. ÚS 273/08, IV. ÚS 331/09). Ústavný súd ale môže v rámci svojej pôsobnosti najvyšší súd aspoň nepriamo iniciovať k tomu, aby (najvyšší) súd toto svoje poslanie aj reálne naplnil, k čomu môže prispieť aj tento nález.

III.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovatelia si v sťažnosti uplatnili nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom v sume 2 261,88 €. Vyčíslenie, ktoré spolu so sťažnosťou ústavnému súdu predložili, dokazuje, že pri výpočte náhrady trov konania vychádzali z predpokladu, že predmetom konania o ich sťažnosti je byt, o ktorého vylúčenie zo súpisu majetku oddelenej podstaty zabezpečeného veriteľa sa domáhali v konaní okresného súdu sp. zn. 26 Cbi 3/2009.

Ústavný súd sa takto poňatým predmetom konania o sťažnosti sťažovateľov nestotožňuje. O právnych vzťahoch sťažovateľov k bytu, o ktorý v uvedenom konaní okresného súdu ide, rozhodujú všeobecné súdy v rámci konaní uvedených v tomto náleze. Predmetom konania o sťažnosti sťažovateľov však bolo rozhodovanie o porušení ich ústavou a medzinárodnými zmluvami garantovaných práv, ktorých hodnotu nemožno exaktne vyčíslieť. Navyše, ústavný súd posudzoval ústavnú konformitu uznesenia najvyššieho súdu, ktoré sa priamo dotýkalo otázky prerušenia konania okresného súdu sp. zn. 26 Cbi 3/2009, a nemalo tak žiaden priamy vplyv na právne vzťahy sťažovateľov k predmetnému bytu. Ústavný súd preto pri rozhodovaní o uplatnenom nároku na náhradu trov vzniknutých sťažovateľom v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vychádzal z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Ústavný súd vzhľadom na výsledok meritórneho prerokovania sťažnosti považoval za potrebné priznať sťažovateľom náhradu trov konania každému za dva úkony právnej služby poskytnutej ich právnou zástupkyňou, a to za prevzatie a prípravu zastúpenia, ako aj za písomné podanie – sťažnosť. Za stanovisko sťažovateľov vypracované ich právnou zástupkyňou a doručené ústavnému súdu 1. júla 2011 ústavný súd náhradu trov nepriznal, pretože stanovisko neprinieslo žiadne právne argumenty alebo skutkové poznatky, ktoré by mali vplyv na rozhodnutie ústavného súdu vo veci.

Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2010. Základná tarifa podľa ustanovení § 11 ods. 3 vyhlášky predstavuje 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 721,40 € pre úkony v roku 2010), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2010 odmenu v sume 120,23 € a k tomu režijný paušál v sume 7,21 €.

Podľa § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb.

Náhrada trov právneho zastúpenia vo vzťahu k prevzatiu a príprave zastúpenia sťažovateľov, ako aj k podaniu sťažnosti preto po znížení predstavuje sumu 240,46 €.

K tomu bolo potrebné pripočítať štyrikrát režijný paušál, teda štyrikrát po 7,21 €, čo predstavuje 28,84 €. Ústavný súd sťažovateľom priznal náhradu trov právneho zastúpenia v celkovej sume 269,30 € (bod 3 výroku tohto nálezu), pričom najvyšší súd je povinný zaplatiť ju na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. septembra 2011